

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi

GİRİŞ

İnsanlık ailesinin bütün üyelerinde bulunan haysiyetin ve bunların eşit ve devir kabul etmez haklarının tanınması hususunun, hürriyetin, adaletin ve dünya barışının temeli olmasına,

İnsan haklarının tanınmaması ve hor görülmesinin insanlık vicdanını isyana sevk eden vahşiliklere sebep olmasına, dehşetten ve yoksulluktan kurtulmuş insanların, içinde söz ve inanma hürriyetlerine sahip olacakları bir dünyanın kurulması en yüksek amaçları olarak ilan edilmiş bulunmasına,

İnsanın zulüm ve baskıya karşı son çare olarak ayaklanmaya mecbur kalmaması için insan haklarının bir hukuk rejimi ile korunmasının esaslı bir zaruret olmasına,

Uluslar arasında dostça ilişkiler geliştirilmesini teşvik etmenin esaslı bir zaruret olmasına,

Birleşmiş Milletler halklarının, Antlaşmada, insanın ana haklarına, insan şahsının haysiyet ve değerine, erkek ve kadınların eşitliğine olan güçlü inançlarını bir kere daha ilan etmiş olmalarına ve sosyal ilerlemeyi kolaylaştırmaya, daha geniş bir hürriyet içerisinde daha iyi hayat şartları kurmaya karar verdiklerini beyan etmiş bulunmalarına,

Üye devletlerin, Birleşmiş Milletler Teşkilatı ile iş birliği içinde insan haklarına ve ana hürriyetlerine bütün dünyaca gerçekten saygı gösterilmesinin teminini taahhüt etmiş olmalarına,

Bu haklar ve hürriyetlerin herkesçe aynı şekilde anlaşılmasının yukarıdaki taahhüdün yerine getirilmesi için son derece de önemli bulunmasına göre;

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu;

İnsanlık topluluğunun bütün bireyleriyle uzuvlarının bu Beyannameyi daima göz önünde tutarak eğitim ve öğretim yoluyla bu haklar ve özgürlüklere saygıyı geliştirmeye, giderek artan ulusal ve uluslararası önlemlerle gerek üye devletlerin halkları ve gerekse bu devletlerin yönetimi altındaki ülkeler halkları arasında bu hakların dünyaca fiilen tanınmasını ve uygulanmasını sağlamaya çaba göstermeleri amacıyla tüm halklar ve uluslar için ortak ideal ölçüleri belirleyen bu İnsan Hakları Evrensel Beyannamesini ilan eder.

Madde 1- Bütün insanlar hür, haysiyet ve haklar bakımından eşit doğarlar. Akıl ve vicdana sahiptirler, birbirlerine karşı kardeşlik anlayışıyla davranmalıdırlar.

Madde 2- Herkes, ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasal veya başka bir görüş, ulusal veya sosyal köken, servet, doğuş veya herhangi başka bir ayırım gözetmeksizin bu Beyannamede ilan olunan bütün haklardan ve bütün özgürlüklerden yararlanabilir. Ayrıca ister bağımsız olsun ister vesayet altında veya özerk olmayan ya da başka bir egemenlik kısıtlamasına bağlı ülke yurttaşı olsun, bir kimse hakkında, uyruğunda bulunduğu devlet veya ülkenin siyasal, hukuksal veya uluslararası statüsü bakımından hiçbir ayırım gözetilmeyecektir.

Madde 3 -Yaşamak, özgürlük ve kişi güvenliği herkesin hakkıdır.

Madde 4- Hiç kimse kölelik veya kulluk altında bulundurulamaz; kölelik ve köle ticareti her türlü şekliyle yasaktır.

Madde 5- Hiç kimse işkenceye, zalimce, insanlık dışı veya onur kırıcı cezalara veya muamelelere tabi tutulamaz.

Madde 6- Herkesin, her nerede olursa olsun, hukuk kişiliğinin tanınması hakkı vardır.

Madde 7- Herkes yasa önünde eşittir ve ayırım gözetilmeksizin yasanın korunmasından eşit olarak yararlanma hakkına sahiptir. Herkesin bu Beyannameye aykırı her türlü ayırımı muameleye karşı ve böyle işlemler için yapılacak her türlü kışkırtmaya karşı eşit korunma hakkı vardır.

Madde 8- Her şahsın kendisine anayasa veya kanun ile tanınan ana haklara aykırı muamelelere karşı fiili netice verecek şekilde milli mahkemelere müracaat hakkı vardır.

Madde 9- Hiç kimse keyfi olarak tutulamaz, alıkonamaz ve sürgün edilemez.

Madde 10- Herkes haklarının, yükümlülüklerinin veya kendisine cezai mahiyette herhangi bir isnadın tespitinde, tam bir eşitlikte davasının bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından hakça ve açık olarak görülmesi hakkına sahiptir.

Madde 11- (1) Bir suç işlemekten sanık herkes, savunması için gerekli olan tüm tertibatın sağlanmış bulunduğu açık bir yargılanma sonunda, kanunen suçlu olduğu saptanmadıkça, suçsuz sayılır. (2) Hiç kimse işlendikleri sırada ulusal ya da uluslararası hukuka göre suç teşkil etmeyen fiillerden veya ihmallerden ötürü mahkûm edilemez. Kimseye suçun işlendiği sırada uygulanabilecek olan cezadan daha ağır bir ceza verilemez.

Madde 12- Hiç kimse özel hayatı, ailesi, meskeni veya yazışması hususlarında keyfi karışmalara şeref ve şöhretine karşı tecavüzlere maruz kalmaz. Herkesin bu karışma ve tecavüzlere karşı kanun ile korunmaya hakkı vardır.

Madde 13- (1) Herkesin bir devletin toprakları üzerinde serbestçe dolaşma ve oturma hakkı vardır. (2) Herkes, kendi ülkesi de dahil olmak üzere, herhangi bir ülkeden ayrılmak ve ülkesine geri dönmek hakkına sahiptir.

Madde 14- (1) Herkes zulüm karşısında başka ülkelere iltica etmek ve o ülkeler tarafından mülteci muamelesi görme hakkına sahiptir. (2) Siyasal nitelik taşımayan cürüm veya Birleşmiş Milletlerin amaç ve ilkelerine aykırı eylemlerden doğan kovuşturma durumunda bu haktan yararlanılamaz.

Madde 15- (1) Herkesin bir vatandaşlığa hakkı vardır. 2. Hiç kimse keyfi olarak vatandaşlığından veya vatandaşlığını değiştirme hakkından yoksun bırakılamaz.

Madde 16- (1) Reşit olan her erkeğin ve kadının, ırk, yurttaşlık veya din bakımlarından herhangi bir kısıtlamaya uğramaksızın evlenme ve aile kurmaya hakkı vardır. (2) Evlenme akdi, ancak müstakbel eşlerin serbest ve tam rızasıyla yapılır. (3) Aile, toplumun, doğal ve temel unsurudur; toplum ve devlet tarafından korunma hakkına sahiptir.

Madde 17- (1) Herkes tek başına veya başkalarıyla birlikte mal ve mülk hakkına sahiptir. (2) Hiç kimse keyfi olarak mal ve mülkünden mahrum edilemez.

Madde 18- Herkesin düşünce, vicdan ve din özgürlüğüne hakkı vardır. Bu hak, din veya kanaat değiştirmek hürriyetine, dinini veya kanaatini tek başına veya topluca, açık olarak veya özel surette, öğretim, tatbikat, ibadet ve ayinlerle izhar etme özgürlüğünü gerektirir.

Madde 19- Herkesin düşünce ve ifade özgürlüğüne hakkı vardır. Bu hak düşüncelerinden dolayı rahatsız edilmemek, ülke sınırları söz konusu olmaksızın, bilgi ve düşünceleri her yoldan aramak, elde etmek ve yaymak hakkını gerektirir.

Madde 20- (1) Herkes barışçıl toplanma, dernek kurma ve derneğe katılma özgürlüğüne sahiptir. (2) Hiç kimse bir derneğe mensup olmaya zorlanamaz.

Madde 21- (1) Herkes, doğrudan veya serbestçe seçilmiş temsilciler aracılığı ile ülkesinin idaresine katılma hakkına sahiptir. (2) Herkesin ülkesinin kamu hizmetlerinden eşit olarak yararlanma hakkı vardır. (3) Halkın iradesi hükümet otoritesinin temelidir. Bu irade, gizli veya serbestliği sağlayacak benzeri bir yöntemle cereyan edecek evrensel ve eşit oy verme yoluyla yapılacak olan devri ve dürüst seçimlerle ifade edilir.

Madde 22- Herkesin, toplumun bir üyesi olarak, sosyal güvenliğe hakkı vardır; ulusal çabalarla ve uluslararası iş birliği yoluyla ve her devletin örgütlenmesine ve kaynaklarına göre, herkes onur ve kişiliğinin serbestçe gelişimi için gerekli olan ekonomik, sosyal ve kültürel haklarının gerçekleştirilmesi hakkına sahiptir.

Madde 23- (1) Herkesin çalışma, işini serbestçe seçme, adil ve elverişli koşullarda çalışma şartlarına ve işsizlikten korunmaya hakkı vardır. (2) Herkesin, herhangi bir ayırım gözetmeksizin, eşit iş için eşit ücrete hakkı vardır. (3) Herkesin kendisi ve ailesi için insan onuruna yaraşır ve gerekirse her türlü sosyal koruma önlemleriyle desteklenmiş bir yaşam sağlayacak adil ve elverişli bir ücrete hakkı vardır. (4) Herkesin çıkarını korumak için sendika kurma veya bunlara katılmaya hakkı vardır.

Madde 24- Herkesin dinlenmeye, eğlenmeye, özellikle çalışma süresinin makul ölçüde sınırlandırılmasına ve belirli dönemlerde ücretli izne çıkmaya hakkı vardır.

Madde 25- (1) Herkesin gerek kendisi gerekse ailesi için, yiyecek, giyim, mesken, tıbbi bakım, gerekli sosyal hizmetler dahil olmak üzere sağlığı ve refahını temin edecek uygun bir hayat seviyesine ve işsizlik, hastalık, sakatlık, dulluk, ihtiyarlık veya geçim imkanlarından iradesi dışında mahrum bırakacak diğer hallerde güvenliğe hakkı vardır. (2) Annelik ve çocukluk özel bakım ve yardım görme hakkına sahiptir. Bütün çocuklar, evlilik içi veya evlilik dışı doğmuş olsunlar, aynı sosyal korumadan yararlanırlar.

Madde 26- 1. Herkes eğitim hakkına sahiptir. Eğitim, en azından ilk ve temel eğitim aşamasında parasız olmalıdır. İlköğretim zorunludur. Teknik ve mesleki eğitimden herkes yararlanabilmelidir. Yüksek öğretim, liyakatlerine göre herkese tam eşitlikle açık olmalıdır. (2) Eğitim insan kişiliğini tam geliştirmeye ve insan haklarıyla temel özgürlüklere saygıyı güçlendirmeye yönelik olmalıdır. Eğitim, bütün uluslar, ırklar ve dinsel topluluklar arasında anlayış, hoşgörü ve dostluğu teşvik etmeli ve Birleşmiş Milletlerin barışı koruma yolundaki çalışmalarını geliştirmelidir. (3) Çocuklara verilecek eğitimin türünü seçmede ebeveynlerin öncelikli hakkı vardır.

Madde 27- (1) Herkes toplumun kültürel yaşamına serbestçe katılma, güzel sanatlardan yararlanma, bilimsel gelişmeye katılma ve bundan yararlanma hakkına sahiptir. (2) Herkesin yaratıcısı olduğu bilim, edebiyat veya sanat ürünlerinden doğan maddi ve manevi menfaatlerin korunmasına hakkı vardır.

Madde 28- Herkesin bu Beyannamede öngörülen hak ve özgürlüklerin gerçekleşeceği bir toplumsal ve uluslararası düzene hakkı vardır.

Madde 29- (1) Herkesin, kişiliğinin serbestçe ve tam gelişmesine olanak veren topluma karşı görevleri vardır. (2) Herkes haklarını kullanmak ve hürriyetlerinden istifade etmek hususunda, sadece kanun ile sırf başkalarının hak ve hürriyetlerinin tanınmasını ve bunlara saygı gösterilmesini sağlamak amacıyla ve demokratik bir cemiyette ahlak, nizam ve genel refahın muhik icaplarını karşılamak için tespit edilmiş kısıtlamalara tabidir. (3) Bu hak ve özgürlükler hiçbir koşulda Birleşmiş Milletlerin amaç ve ilkelerine aykırı olarak kullanılamaz.

Madde 30- Bu Beyannamenin hiçbir maddesi, herhangi bir devlet, zümre veya kişiye, burada açıklanan hak ve özgürlüklerden herhangi birinin yok edilmesini amaçlayan bir girişimde veya eylemde bulunma hakkını verir biçimde yorumlanamaz.

Not: Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun 10 Aralık 1948 tarih ve 217 A(III) sayılı Kararıyla ilan edilmiştir. 6 Nisan 1949 tarih ve 9119 Sayılı Bakanlar Kurulu ile "İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin Resmî Gazete ile yayınlanması yayımdan sonra okullarda ve diğer eğitim müesseselerinde okutulması ve yorumlanması ve bu Bildirge hakkında radyo ve gazetelerde münasip neşriyatta bulunulması" kararlaştırılmıştır. Bakanlar Kurulu Kararı 27 Mayıs 1949 tarih ve 7217 Sayılı Resmi Gazete'de yayınlanmıştır. Kaynak (TBMM İnsan Hakları Komisyonu)